

KÄLLKOLL USA-VALET

Avsnitt 1

Den politiska lögnens historia i USA

Introduktion och arbetsblad

Av Anna Klockar och Mia Vestman

KÄLLKOLL USA-VALET

Om serien

Nu stundar ett presidentval i USA och världens ögon riktas mot landet i väst. Hur ska man navigera bland de stora mängder av nyheter och information som vi utsätts för dagligen? Källkollarna och journalisterna Åsa Larsson och Jack Werner går på djupet i nyhetsflödet kring den amerikanska valrörelsen, tittar närmare på virala snackisar och ger publiken en inblick i amerikansk politik. Tillsammans med programledarkollegan Edwin Safari hjälper de tittaren att bättre förstå sin omvärld och ger tips på hur vi kan bli vassare på källkritik och källtillit.

Programserien *Källkoll USA-valet* består av fem avsnitt.

Syfte

Att få våra elever att engagera sig i omvärldsfrågor är i förlängningen en demokratisk fråga. Att eleverna också tänker källkritiskt och funderar över syfte och mål med den information de tar del av blir allt viktigare i det komplexa samhälle som vi lever i. Den här programserien syftar till att skapa intresse för samhällsfrågor hos eleverna, få dem att se vikten av att engagera sig i demokratiska frågor och samtidigt bli källkritiska medborgare.

Genom att arbeta med serien, tillsammans med det här arbetsmaterialet, utifrån olika dilemman och samhällsfrågor i den amerikanska valrörelsen, så blir företeelser som spridningen av konspirationsteorier och falska nyheter samt begrepp som demokratiindex, majoritetsval och yttrandefrihet åskådliggjorda för eleverna.

Målet med serien är i förlängningen att bidra till en starkare tilltro till demokrati och yttrandefrihet.

Målgrupp

Serien passar för elever i årskurs 7-9 samt gymnasiet.

Ur Lgr11, Skolans värdegrund och uppdrag:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.

Kopplingar till kursplanen i samhällskunskap åk 7-9, Lgr11

Ur syftestexten:

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla:

- kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter
- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.

Ur centralt innehåll:

- Vad begreppen demokrati och diktatur, monarki och republik samt parlamentarism och presidentstyre innebär. Exempel på hur dessa olika stats- och styrelseskick kan fungera.
- Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs i media, till exempel utifrån kön och etnicitet, och hur detta kan påverka normbildning och värderingar.
- Kritisk granskning av information, ståndpunkter och argument som rör samhällsfrågor i såväl digitala medier som i andra typer av källor.

Gy11, Gymnasieskolans uppdrag

”Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av.

Eleverna ska träna sig i att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden för att inse konsekvenserna av olika alternativ.”

Skolans uppdrag

Värdegrund och demokrati är ofta sammankopplat i skolan, och undervisningen ska fokusera både på om, för och genom demokrati. Alltså undervisning **om** demokrati **för att** stärka demokratin och **genom** demokratiska arbetssätt. Med hjälp av *Källkoll USA* kan eleverna få arbeta med just detta; genom att reflektera över och jämföra olika demokratier och styrelsesätt, samt genom uppgifter baserade på demokratiska principer införlivas detta i undervisningen på ett självklart sätt.

Om arbetsbladet

Arbetsbladet är indelat i två delar:

- Den första delen är en introduktion till hela programserien.
Det är en bra förberedelse inför arbetet med det första avsnittet.
- Den andra delen är en avsnittsspecifik del. Den innehåller diskussionsfrågor och uppgifter att arbeta enskilt eller tillsammans med.

Att arbeta med programserien

Varje avsnitt har sitt specifika innehåll, och uppgifterna är kopplade till de centrala frågeställningarna i programmet med fokus på olika former av jämförelser, och aktiviteter kopplade till relevanta förmågor och situationer som lyfts fram i respektive avsnitt. Avsnitten och de olika uppgifterna handlar om demokrati, men ger också eleverna konkreta aktiviteter där demokratiska arbetssätt ligger till grund för uppgiften.

Programserien kretsar kring ett antal begrepp som är centrala i undervisning om demokrati och politik. Dessa begrepp kan, beroende på elevgruppens sammansättning och kunskap om ämnet, vara bra att förklara och diskutera innan programmen ses, som en grund för elevernas förståelse. Eleverna kan också försöka hitta exempel på några av begreppen när de tittar på seriens olika avsnitt.

Begrepp som berörs i serien

makt	rättvisa
jämlikhet	jämställdhet
demokrati och diktatur	monarki och republik
parlamentarism och presidentstyre	stats- och styrelseskick
populism	aktivism
extremism	makt – både formell och informell
yttrandefrihet	mänskliga rättigheter
källmedvetenhet	konspirationsteorier
algoritmer	trollfabriker

Avsnitt 1

Den politiska lögnens historia i USA

Om avsnittet

USA:s nuvarande president Donald Trumps många lögner har blivit omtalade, men han är knappast den första att ljuga i amerikansk politik. Källkollarna Jack Werner och Åsa Larsson byter spår från corona till USA-valet och går igenom lögnens roll i den amerikanska politiken. Programledarkollegan Edwin Safari gör dem sällskap och ställer nyfikna frågor.

Dagens insikt

Demokrati och källkritik är alltid aktuella ämnen. USA har på många sätt varit ett föregångsland för västvärlden, och deras styrelseskick lutar sig mot en rad demokratiska principer. Men, hur fungerar det egentligen?

1. Hur ser USA:s styrelseskick ut?
2. Vilka tre delar vilar makten i USA på, och vad innebär det?
3. Hur fungerar det amerikanska valsystemet?
4. Vad står republikaner och demokrater för? Vilka ideologier grundar de sig på?
5. På vilket sätt har en källkritisk inställning blivit än mer viktig i samband med politik de senaste åren?

Dagens jämförelse

Vi, som lever i Sverige, tar lätt för givet att allmänna val och yttrandefrihet är en självklarhet. Men hur ser det egentligen ut i vår omvärld? Serveras demokrati på ett silverfat till omedvetna medborgare, och är sanning och objektivitet ett minne blott?

1. Jämför hur lögner och friserade sanningar har använts genom historien av USA:s olika presidenter. Vilka är de stora skillnaderna mellan tidigare presidenter och Trumps förhållande till sanningen, tycker du?
2. Det är inte bara i USA som politiker ljugar. Hur är det med lögner och vilseledande fakta i den svenska politiska debatten? Försök hitta något exempel på en svensk politiker som har ertappats med att ljuga. Använd till exempel sökord som "politiker" och "lögner". Är det någon skillnad mot Trumps lögner? Varför? Varför inte?

Dagens vinkling

Det är ganska enkelt att vinkla både fakta, filmer och bilder så att de visar det man vill att de ska visa. Men USA:s president Donald Trump går ett steg längre än att bara vinkla fakta. Gång på gång har det bevisats att han faktiskt helt enkelt ljuger.

1. Hur tror du att det kommer sig att Donald Trump kan bli påkommen med att ljuga gång på gång, men ändå behålla makten?
2. Vad tror du händer med en politikers trovärdighet om hen konstant manipulerar sanningen?
3. Att frisera sanningen lite grann är inget nytt fenomen i det politiska spelet. Men varför ljuger makthavare – borde inte våra politiker föregå med gott exempel och alltid vara ärliga?
4. Hur ska vi förhålla oss till källkritik när det handlar om Donald Trumps uttalanden? Kan vi anta att något alls av det han säger är sant? Och hur gör vi för att granska hans påståenden? Fundera gärna över sagan *Vargen kommer*. Varför kan den vara relevant i det här sammanhanget?
5. Hur tror du att Joe Biden kommer att hantera sanningar och lögner, både sina egna och Trumps, under valkampanjen?

Arbetsbladet är skapat av Anna Klockar och Mia Vestman tillsammans med UR

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges. Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas. Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).